

Η Διακήρυξη της Παρισινής Κομμούνας στον Γαλλικό Λαό

Εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια: Στάθης Κουβελάκης

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί τη βασική προγραμματική διακήρυξη της Κομμούνας, το πραγματικό της «μανιφέστο», όπως σημειώνει ο Προσπέρ-Ολιβιέ Λισαγκαρέ στο κλασικό έργο του «Η ιστορία της Παρισινής Κομμούνας του 1871». Η συγγραφή του είναι συλλογικό έργο. Το συμβούλιο της Κομμούνας την ανέθεσε σε επιτροπή στην οποία συμμετείχαν οι Ζιλ Βαλές (Jules Vallès), Σαρλ Ντελεκλύζ (Charles Delescluze) και Πιέρ Ντενί (Pierre Denis) και την ενέκρινε (σχεδόν) ομόφωνα – με μία μόνο ψήφο κατά – κατόπιν σύντομης συζήτησης, γεγονός ιδιαίτερα ασυνήθιστο για ένα όργανο ιδιαίτερα επιρρεπές σε ατελείωτες αντιπαραθέσεις και ενστάσεις. Ο λόγος αυτής της εξαίρεσης είναι σχετικά απλός: είναι ένα κείμενο που επιχειρεί μια σύνθεση των διάφορων απόψεων και τάσεων που διαπερνούσαν την Κομμούνα και γενικότερα το γαλλικό εργατικό και δημοκρατικό κίνημα εκείνης της εποχής: προουντονιστές οπαδοί μια χαλαρής ομοσπονδιακής συνένωσης κοινοτήτων, νεο-ιακωβίνοι δημοκράτες υπέρμαχοι της ενότητας του έθνους, μπλανκιστές πιστοί στην ιδέα μιας επαναστατικής δικτατορίας, σοσιαλιστές πολλών αποχρώσεων που προέτασσαν την ανάγκη ριζικής κοινωνικής ανατροπής και αναδιοργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας.

Το τελικό κείμενο βασίζεται σε μια κεντρική ιδέα που αποτελούσε εν τέλει κοινή συνισταμένη όλων των τάσεων: στόχος της επανάστασης ήταν η επανίδρυση «από τα κάτω» μιας Δημοκρατίας (République) που θα βασιζόταν σε μια ομοσπονδία κοινοτήτων με μεγάλο βαθμό αυτονομίας (οριακά ακόμη και κυριαρχίας, αν αθροίσουμε όλες τις αρμοδιότητες που αποδίδονται σε κάθε κοινοτική μονάδα), χωρίς ωστόσο να αμφισβητείται η «ενότητα της Γαλλίας» ως έθνους, ούτε και η ανάγκη μιας «μεγάλης κεντρικής διοίκησης» που θα έδινε ουσιαστική υπόσταση στις «τοπικές εγγυήσεις» που απαιτούσε το

Παρίσι^[1]. Ένα τέτοιο όραμα μιας νέας εξουσίας που θα προωθούσε την αποκέντρωση και τη λαϊκή συμμετοχή ήταν κοινά αποδεκτό από τα προωθημένα δημοκρατικά ρεύματα της περιόδου, με την έννοια του «ρεπουμπλικανισμού» που αναφέρεται στη Γαλλική Επανάσταση. Εδώ όμως συνοδευόταν από ένα κοινωνικό περιεχόμενο που ήταν ασύμβατο με τον αστικό δημοκρατισμό, ακόμη και τον πιο ριζοσπαστικό: το μέλος της εν λόγω Δημοκρατίας οριζόταν ταυτόχρονα ως «πολίτης» και ως «εργαζόμενος» – ας σημειώσουμε ότι παρά την εντυπωσιακή συμμετοχή τους στην Κομμούνα, οι γυναίκες, για μια ακόμη φορά, αγνοήθηκαν.

Διακηρυγμένος στόχος ήταν λοιπόν η «καθολίκευση της εξουσίας και της ιδιοκτησίας» και το τέλος της «υποδούλωσης του προλεταριάτου». Όσον αφορά τα μέσα, που αναφέρονται εν συντομία, παραπέμπουν σε ένα κράμα Πруντόν και Λουί Μπλανκ, δηλαδή στην εκδοχή σοσιαλισμού που κυριαρχούσε τότε στο γαλλικό εργατικό κίνημα^[2]. Η οικονομική αναδιοργάνωση ανατίθεται στη «δημιουργία θεσμών κατάλληλων για την ανάπτυξη και τη διάδοση της εκπαίδευσης, της παραγωγής, της ανταλλαγής και της πίστωσης». Βέβαια, όπως τόνισε ανάμεσα σε πολλούς άλλους επικριτές ο Λισαγκαρέ με μάλλον υπερβολική αυστηρότητα, το κείμενο χαρακτηρίζεται από σοβαρά κενά και ασάφειες. Λόγω του συνθετικού του χαρακτήρα αποφεύγει να ορίσει την κατανομή των εξουσιών που αποδίδονται αντίστοιχα στη «μεγάλη κεντρική διοίκηση» και στις συμβαλλόμενες κοινότητες, όπως και αντιπαρέρχεται το δικαίωμα της συνδικαλιστικής οργάνωσης και τον τρόπο συντονισμού σε μεγάλη κλίμακα των οικονομικών λειτουργιών, ή ακόμη την επιθυμητή εδαφική έκταση των κοινοτικών μονάδων. Πάνω απ' όλα αφήνει ανοιχτό το ζήτημα της πολιτικής βιωσιμότητας μιας εθελοντικής ένωσης κοινοτήτων/κομμούνων που βασίζονται σε κοινές αρχές, τη στιγμή που η ύπαιθρος, που αποτελεί τη συντριπτική πλειοψηφία των 36.000 κοινοτήτων της Γαλλίας, βρίσκεται στη συντριπτική της πλειοψηφία υπό τον ασφυκτική ηγεμονία του πιο ακραίου κοινωνικού και πολιτικού συντηρητισμού, όπως κατέδειξαν με οδυνηρό τρόπο οι εκλογές της Εθνοσυνέλευσης του Φεβρουάριου

του 1871. Χωρίς να δίνει ολοκληρωμένες απαντήσεις, το κείμενο, κατ' εικόνα της ίδιας της Κομμούνας, διατηρεί ένα ισχυρό προγραμματικό φορτίο και θέτει το πρόβλημα της άρθρωσης των «οριζόντιων» και «κάθετων» διαστάσεων της εξουσίας. Δηλαδή με τον γρίφο με τον οποίο ήρθαν αντιμέτωπες όλες οι κοινωνικές επαναστάσεις που ακολούθησαν και, ως γνωστόν, απέτυχαν να λύσουν. Ως τέτοιο αποτελεί ιστορικό ορόσημο στη μακρά και άκρως βασανιστική πορεία θεωρητικής και προπάντων πρακτικής επινόησης της πολιτικής μορφής που θα εκφράσει τη διαδικασία χειραφέτησης των παραγωγών.

COMMUNE DE PARIS

DÉCLARATION

AU PEUPLE FRANÇAIS

Dans le conflit douloureux et terrible qui impose une fois encore à Paris les horreurs du siège et du bombardement, qui fait couler le sang français, qui fait périr nos frères, nos femmes, nos enfants écrasés sous les obus et la mitraille, il est nécessaire que l'opinion publique ne soit pas divisée, que la conscience nationale ne soit point troublée.

Il faut que Paris et le Pays tout entier sachent quelle est la nature, la raison, le but de la Révolution qui s'accomplit; il faut, enfin, que la responsabilité des deuils, des souffrances et des malheurs dont nous sommes les victimes, retombe sur ceux qui, après avoir trahi la France et livré Paris à l'étranger, poursuivent avec une aveugle et cruelle obstination la ruine de la Capitale, afin d'enterrer, dans le désastre de la République et de la Liberté, le double témoignage de leur trahison et de leur cruauté.

La Commune a le devoir d'affirmer et de déterminer les aspirations et les vœux de la population de Paris; de préciser le caractère du mouvement du 18 mars, inconnu, inconnu et calomnié par les hommes politiques qui siègent à Versailles.

Cette fois encore Paris travaille et souffre pour la France entière, dont il prépare, par ses combats et ses sacrifices, la régénération intellectuelle, morale, administrative et économique, la gloire et la prospérité.

Que demande-t-il ?

La reconnaissance et la consolidation de la République, seule forme de gouvernement compatible avec les droits du Peuple et le développement régulier et libre de la société.

L'autonomie absolue de la Commune étendue à toutes les localités de la France et assurant à chacune l'intégralité de ses droits, et à tout Français le plein exercice de ses facultés et de ses aptitudes, comme homme, citoyen et travailleur.

L'autonomie de la Commune n'aura pour limites que le droit d'autonomie égal pour toutes les autres communes adhérentes au contrat, dont l'association doit assurer l'Unité française.

Les droits inhérents à la Commune sont :

Le vote du budget communal, recettes et dépenses; la fixation et la répartition de l'impôt; la direction des services locaux; l'organisation de sa magistrature, de la police intérieure et de l'enseignement; l'administration des biens appartenant à la Commune.

Le choix par l'élection ou le concours, avec la responsabilité, et le droit permanent de contrôle et de révocation des magistrats ou fonctionnaires communaux de tous ordres.

La garantie absolue de la liberté individuelle, de la liberté de conscience et la liberté de travail.

L'intervention permanente des citoyens dans les affaires communales par la libre manifestation de leurs idées, la libre défense de leurs intérêts : garantie donnée à ces manifestations par la Commune, seule chargée de surveiller et d'assurer le libre et juste exercice du droit de réunion et de publicité.

L'organisation de la défense urbaine et de la Garde nationale, qui élit ses chefs et veille seule au maintien de l'ordre dans la Cité.

Paris ne veut rien de plus à titre de garanties locales, à condition, bien entendu, de retrouver dans la grande administration centrale, délégation des communes fédérées, la réalisation et la pratique des mêmes principes.

Mais, à la faveur de son autonomie et profitant de sa liberté d'action, Paris se réserve d'opérer comme il l'entendra, chez lui, les réformes administratives et économiques que réclame sa population; de créer des institutions propres à développer et propager l'instruction, la production, l'échange et le crédit; à universaliser le pouvoir et la propriété, suivant les nécessités du moment, le vœu des intéressés et les données fournies par l'expérience.

Nos ennemis se trompent ou trompent le Pays quand ils accusent Paris de vouloir imposer sa volonté ou sa suprématie au reste de la nation, et de prétendre à une dictature qui serait un véritable attentat contre l'indépendance et la souveraineté des autres communes.

Ils se trompent ou trompent le Pays quand ils accusent Paris de poursuivre la destruction de l'Unité française constituée par la Révolution aux acclamations de nos pères, accueillis à la fête de la Fédération de tous les points de la chère France.

L'Unité, telle qu'elle nous a été imposée jusqu'à ce jour par l'empire, la monarchie et le parlementarisme, n'est que la centralisation despotique, inintelligente, arbitraire ou onéreuse.

L'Unité politique, telle que la veut Paris, c'est l'association volontaire de toutes les initiatives locales, le concours spontané et libre de toutes les énergies individuelles en vue d'un but commun, le bien-être, la liberté et la sécurité de tous.

La Révolution communale, commencée par l'initiative populaire du 18 mars, inaugure une ère nouvelle de politique expérimentale, positive, scientifique.

C'est la fin du vieux monde gouvernemental et clérical, du militarisme, du fonctionnarisme, de l'exploitation, de l'agiotage, des monopoles, des privilèges, auxquels le prolétariat doit son servage, la Patrie ses malheurs et ses désastres.

Que cette chère et grande Patrie, trompée par les mensonges et les calomnies, se rassure donc !

La lutte engagée entre Paris et Versailles est de celles qui ne peuvent se terminer par des compromis illusoires; l'issue n'en saurait être douteuse. La victoire, poursuivie avec une indomptable énergie par la Garde nationale, restera à l'idée et au droit.

Nous en appelons à la France.

Avertie que Paris en armes possède autant de calme que de bravoure; qu'il soutient l'ordre avec autant d'énergie que d'enthousiasme; qu'il se sacrifie avec autant de raison que d'héroïsme; qu'il ne s'est armé que par dévouement pour la liberté et la gloire de tous, que la France fasse cesser ce sanglant conflit !

C'est à la France à désarmer Versailles, par la manifestation solennelle de son irrésistible volonté.

Appelée à bénéficier de nos conquêtes, qu'elle se déclare solidaire de nos efforts; qu'elle soit notre alliée dans ce combat qui ne peut finir que par le triomphe de l'idée communale ou par la ruine de Paris !

Quant à nous, citoyens de Paris, nous avons la mission d'accomplir la Révolution moderne, la plus large et la plus féconde de toutes celles qui ont illuminé l'histoire.

Nous avons le devoir de lutter et de vaincre.

19 Avril 1871.

LA COMMUNE DE PARIS.

Διακήρυξη στον Γαλλικό Λαό

Στην οδυνηρή σύγκρουση που επιβάλλει για άλλη μια φορά στο Παρίσι τη φρίκη της πολιορκίας και των βομβαρδισμών, που κάνει το γαλλικό αίμα να ρέει, που οδηγεί στο να συντρίβονται κάτω από τις οβίδες και τα πολυβόλα τα αδέρφια, οι γυναίκες και τα παιδιά μας, είναι απαραίτητο να μην διχαστεί η κοινή γνώμη, να μην διασαλευθεί η εθνική συνείδηση.

Είναι απαραίτητο το Παρίσι και ολόκληρη η χώρα να μάθουν ποια είναι η φύση, ο λόγος, ο στόχος της Επανάστασης που συντελείται. Τέλος, η ευθύνη για τις απώλειες, την ταλαιπωρία και τη δυστυχία της οποίας είμαστε θύματα πρέπει να αποδοθεί σε εκείνους που, αφού πρόδωσαν τη Γαλλία και παρέδωσαν το Παρίσι στους ξένους, επιδιώκουν με τυφλό και επίμονο πείσμα την καταστροφή της πρωτεύουσας για να καλύψουν με την καταστροφή της Δημοκρατίας και της Ελευθερίας τη διπλή μαρτυρία της προδοσίας και του εγκλήματός τους.

Η Κομμούνα έχει το καθήκον να επιβεβαιώσει και να καθορίσει τις προσδοκίες και τις επιθυμίες του λαού του Παρισιού, να αποσαφηνίσει τον χαρακτήρα του κινήματος της 18ης Μαρτίου, που παραμένει άδηλο και συκοφαντημένο από τους πολιτικούς που εδρεύουν στις Βερσαλλίες.

Για μια ακόμη φορά, το Παρίσι εργάζεται και υποφέρει για ολόκληρη τη Γαλλία, προετοιμάζοντας με τους αγώνες και τις θυσίες του την πνευματική, ηθική, διοικητική και οικονομική αναγέννηση, δόξα και ευημερία.

Ποια τα αιτήματά του;

- Η αναγνώριση και η εδραίωση της Δημοκρατίας (République), της μόνης μορφής διακυβέρνησης που είναι συμβατή με τα δικαιώματα του λαού και την ομαλή και ελεύθερη ανάπτυξη της κοινωνίας.
- Η επέκταση της απόλυτης αυτονομίας της

κοινότητας/κομμούνας σε όλες τις περιοχές της Γαλλίας, η εξασφάλιση σε κάθε μια από αυτές της ακεραιότητας των δικαιωμάτων της και για κάθε Γάλλο η πλήρης άσκηση των ικανοτήτων του ως ανθρώπου, πολίτη και εργαζόμενου.

- Η αυτονομία κάθε κοινότητας/κομμούνας θα περιορίζεται μόνο από το δικαίωμα ίσης αυτονομίας όλων των άλλων κοινοτήτων που προσχωρούν στη σύμβαση, η ένωση των οποίων πρέπει να διασφαλίζει την ενότητα της Γαλλίας.

Τα δικαιώματα που ανήκουν σε κάθε κοινότητα/κομμούνα είναι:

- Η ψήφιση του κοινοτικού προϋπολογισμού, των εσόδων και των δαπανών, ο καθορισμός και η κατανομή των φόρων, η διεύθυνση των τοπικών υπηρεσιών, η οργάνωση της δικαιοσύνης, της εσωτερικής αστυνόμευσης και της εκπαίδευσης, η διαχείριση της περιουσίας που ανήκει στην κοινότητα.
- Η επιλογή με εκλογή ή διαγωνισμό, των δικαστών και των κοινοτικών υπαλλήλων όλων των βαθμίδων με λογοδοσία και διαρκές δικαίωμα ελέγχου και ανάκλησης.
- Η απόλυτη εγγύηση της ατομικής ελευθερίας, της ελευθερίας της συνείδησης και της ελευθερίας της εργασίας.
- Η διαρκής συμμετοχή των πολιτών στις κοινοτικές υποθέσεις μέσω της ελεύθερης έκφρασης των ιδεών τους, της ελεύθερης υπεράσπισης των συμφερόντων τους: οι εγγυήσεις αυτών των δραστηριοτήτων παρέχονται από την κάθε κοινότητα/κομμούνα, μόνη υπεύθυνη για την εποπτεία και τη διασφάλιση της ελεύθερης και δίκαιης άσκησης του δικαιώματος του συνέρχεσθαι και της δημοσιότητας.
- Η οργάνωση και η άμυνα της πόλης από την Εθνοφρουρά^[3], που εκλέγει τους αρχηγούς της και έχει την αποκλειστική επίβλεψη της διατήρησης της τάξης στην πόλη.

Το Παρίσι δεν επιθυμεί τίποτε περισσότερο εν είδει τοπικών εγγυήσεων, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι οι ίδιες αυτές αρχές θα βρουν την υλοποίηση και την εφαρμογή τους στη μεγάλη

κεντρική διοίκηση, την αντιπροσωπεία των ομοσπονδιακά ενωμένων κοινοτήτων.

Ωστόσο, χάρη στην αυτονομία και την ελευθερία δράσης του, το Παρίσι διατηρεί το δικαίωμα

- να πραγματοποιήσει στην επικράτειά του και κατά την κρίση του τις διοικητικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις που απαιτεί ο πληθυσμός του, να δημιουργήσει θεσμούς ικανούς να αναπτύξουν και να διαδώσουν την εκπαίδευση, την παραγωγή, την ανταλλαγή και την πίστωση

- να καθολικεύσει την εξουσία και την ιδιοκτησία σύμφωνα με τις ανάγκες της συγκυρίας, τις επιθυμίες των ενδιαφερόμενων και τα δεδομένα που παρέχει η εμπειρία.

Οι εχθροί μας λαθεύουν και εξαπατούν τη χώρα όταν κατηγορούν το Παρίσι ότι θέλει να επιβάλει τη θέλησή του ή την κυριαρχία του στο υπόλοιπο έθνος και ότι διεκδικεί μια δικτατορία που θα απειλούσε την ανεξαρτησία και την κυριαρχία των άλλων κοινοτήτων.

Κάνουν λάθος και εξαπατούν τη χώρα όσοι κατηγορούν το Παρίσι ότι επιδιώκει την καταστροφή της ενότητας της Γαλλίας, που συγκροτήθηκε από την Επανάσταση [του 1789], υπό των πανηγυρισμών των πατέρων μας, που προσήλθαν στη γιορτή της Ομοσπονδίας από όλα τα μέρη της παλιάς Γαλλίας^[4].

Η ενότητα, όπως μας έχει επιβληθεί μέχρι σήμερα από την Αυτοκρατορία, τη μοναρχία και τον κοινοβουλευτισμό, δεν είναι τίποτε άλλο από δεσποτικός, άλογος, αυθαίρετος και δαπανηρός συγκεντρωτισμός.

Η πολιτική ενότητα όπως την επιθυμεί το Παρίσι είναι η εθελοντική ένωση όλων των τοπικών πρωτοβουλιών, η αυθόρμητη και ελεύθερη συνεργασία όλων των ατομικών ενεργειών για έναν κοινό στόχο, την ευημερία, την ελευθερία και την ασφάλεια όλων.

Η κοινοτική/κομμουναλιστική Επανάσταση, που ξεκίνησε με πρωτοβουλία του λαού στις 18 Μαρτίου, εγκαινιάζει μια νέα εποχή πειραματικής, θετικής, επιστημονικής πολιτικής^[5].

Είναι το τέλος του παλιού κυβερνητικού και εκκλησιαστικού κόσμου, του милитарισμού, του γραφειοκρατικού πνεύματος, της εκμετάλλευσης, της κερδοσκοπίας, των μονοπωλίων, των προνομίων, στα οποία το προλεταριάτο οφείλει την υποδούλωσή του, και η χώρα τις δυστυχίες και τις καταστροφές της.

Ας καθησυχάσουμε αυτήν την αγαπητή και μεγάλη πατρίδα, που εξαπατήθηκε από ψέματα και συκοφαντίες.

Ο αγώνας ανάμεσα στο Παρίσι και τους Βερσαλλιέρους δεν μπορεί να τελειώσει με ψευδείς συμβιβασμούς: η έκβασή του είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση. Η νίκη, που επιδιώκει με ακατάβλητη ενέργεια η Εθνοφρουρά, ανήκει στην Ιδέα και στο Δίκιο.

Απευθύνουμε έκκληση στη Γαλλία!

Την προειδοποιούμε ότι το ένοπλο Παρίσι διαθέτει τόση ηρεμία όσο και γενναιότητα, ότι υποστηρίζει την τάξη με τόση ενέργεια όσο και ενθουσιασμό, ότι θυσιάζεται με τόση λογική όσο και ηρωισμό, ότι έχει πάρει τα όπλα μόνο από αφοσίωση στην ελευθερία και τη δόξα όλων. Ας δώσει η Γαλλία ένα τέλος σε αυτή την αιματηρή σύγκρουση!

Εναπόκειται στη Γαλλία να αφοπλίσει τις Βερσαλλίες εκδηλώνοντας πανηγυρικά την ακατανίκητη βούλησή της.

Την καλούμε να επωφεληθεί από τις κατακτήσεις μας, να δηλώσει την αλληλεγγύη της στις προσπάθειές μας, να γίνει σύμμαχός μας σε αυτόν τον αγώνα που δεν μπορεί παρά να οδηγήσει είτε στον θρίαμβο της κοινοτικής/κομμουναλιστικής ιδέας είτε στην καταστροφή του Παρισιού!

Όσον αφορά εμάς, τους πολίτες του Παρισιού, έχουμε την αποστολή να ολοκληρώσουμε τη σύγχρονη επανάσταση, την ευρύτερη και πιο γόνιμη από όλες εκείνες που φώτισαν την ιστορία.

Έχουμε καθήκον να αγωνιστούμε και να νικήσουμε!

Παρίσι, 19 Απριλίου 1871.

Η Παρισινή Κομμούνα – Επίσημη Εφημερίδα (Journal officiel) της
20ης Απριλίου 1871

Πηγή: marginalia.gr